

DIAGNOZA CONDIȚIILOR DE ADAPTARE A COPIILOR DIN ISRAEL LA ȘCOALA PRIMARĂ

Zada BADARNI, Carolina PLATON

Universitatea de Stat din Moldova

În articol sunt prezentate rezultatele investigației diagnostice (cantitative și calitative) privind condițiile de adaptare a copiilor la școala primară: vârsta admiterii, gradul de pregătire către școală, calitatea mediului familial.

Cuvinte-cheie: *vârstă, adaptare emoțională, adaptare socială, adaptare academică, copil, familie, școală primară.*

THE DIAGNOSIS OF ADAPTATION CONDITIONS OF PUPILS IN THE PRIMARY SCHOOLS IN ISRAEL

The article presents the results of the diagnostic investigation (quantitative and qualitative) related to the conditions of adjustment of children to the primary school: age of admission, level of readiness for school, quality of the family environment.

Keywords: *age, emotional adjustment, social adjustment, academic adjustment, child, family, primary school.*

Introducere

Problema copilăriei, în general, și tranziția grădiniță-școală, în particular, generează un mare interes la specialiștii din domeniu. Acest interes se manifestă prin numărul mare de cercetări, studii, documente, instrucțiuni referitoare la natura, conținutul și particularitățile acestei tranziții. Există, de asemenea, numeroase materiale cu privire la adaptarea copilului la viața școlară, la identificarea partenerilor implicați în tranziție, la strategiile de relaționare cu alți copii, la rolul părinților și al factorilor de decizie implicați în procesul de școlarizare. Tranziția grădiniță-școală este relevantă atât pentru arenele educaționale, cât și pentru cele politice. Arena educațională se referă la modul de realizare a programelor, calitatea predării, succesul academic, formarea relațiilor dintre personalul didactic, mediu, părinți și copii. Cea politică ține de elaborarea politicilor educaționale și a legislației, de asigurarea unei rețele de sprijin pentru elevi, de menținerea egalității, de asumarea responsabilității pentru a furniza șanse egale tuturor elevilor, precum și de alocarea resurselor financiare.

Astfel, tranziția grădiniță-școală și, implicit, adaptarea copilului la noul sistem este un eveniment extrem de important în viața copilului. Tranziția implică schimbări fiziologice, psihologice și sociale. Fiind semnificative, acestea influențează direct personalitatea copilului, formarea atitudinii pozitive față de școală. Mai mult decât atât, tranziția este o nouă etapă care simbolizează despărțirea de activitatea de joc și trecerea la activitatea de învățare. În acest context, copilul are nevoie să atingă un anumit nivel de maturitate socioemoțională și de abilități de învățare. Lipsa capacității sociale și emoționale afectează și dăunează adaptarea copilului la viața școlară. Iată de ce răspunsul la un șir de întrebări, precum: *Care sunt componentele adaptării școlare? Există diferențe în adaptarea copiilor născuți în primul trimestru al anului și cei născuți în ultimul trimestru al anului? Sunt copiii născuți în ultimul trimestru al anului pregătiți pentru studiile școlare?* este de importanță majoră.

1. Sinteza literaturii

Procesul adaptării copiilor la studiile formale constituie subiectul mai multor cercetări, diversitatea abordărilor teoretice și practice referindu-se la o gamă largă de probleme [1, 2, 3, 11, 12]. Or, studiile recente se axează, în temei, pe aspectele cognitive, emoționale, sociale ale problemei [4, 5, 6, 16]. Un șir de autori, precum Fabian H., Dunlop A.-L. [7], Wildenger L.K., McIntyre L.L., Fiese B.H., Eckert T.L. [18], Valeski T.N., Stipek D.J. [17], se focusează pe analiza fazelor tranziției grădiniță-școala primară, pe examinarea gradului de pregătire a copiilor pentru școlarizare, pe identificarea factorilor socioemoționali. Un anumit interes este acordat și diferențelor de gen [15], necesităților copilului în perioada de tranziție [16], factorilor de risc ca predicție a performanței școlare [8, 16], bunelor practici și strategiilor de asistență în perioada de tranziție [7]. Spre regret, în Israel, cercetările empirice privind problematica vizată lipsesc. Această situație a generat necesitatea identificării condițiilor psihopedagogice ale adaptării copiilor la studiile formale, cu precădere a unei categorii speciale de copii, născuți în ultimul trimestru al anului care, în comparație cu copiii născuți în primul trimestru al anului, întâmpină un șir de dificultăți adaptaționale semnificative.

2. Metodologie

Cercetarea a adoptat o metodologie cantitativă și calitativă, în scopul expunerii a cât mai multor aspecte ale procesului de adaptare la școala primară. Metodele aplicate includ colectarea de date prin aplicarea chestionarelor pentru profesori și a interviului pentru părinți. Colectarea datelor a fost realizată în două grupe: *grupul experimental*, format din copiii mai mici (young) din clasă, care s-au născut în ultimul trimestru al anului (octombrie, noiembrie, decembrie) și *grupul de control*, format din copiii mai mari (old) din clasă, care s-au născut în primul trimestru al anului (ianuarie, februarie, martie). Demersul diagnostic s-a axat pe compararea datelor dintre grupele menționate, aspectul cantitativ referindu-se la evaluările educatorilor, iar cel calitativ – la evaluările părinților.

Experimentul a avut loc în grădinițe obișnuite din sectoarele arabe ale Israelului. Evaluările educatorilor au fost realizate pe un lot de 276 de copii din 31 de clase preșcolare. Criteriul pentru alegerea copiilor a fost data nașterii. A fost important ca populația de cercetare să fie cât mai echilibrată, atât din punctul de vedere al numărului de copii (mici – mari) și al sexului (băieți – fete), cât și din punctul de vedere al nivelului de educație a părinților (Tab.1).

Tabelul 1

Repartizarea populației de cercetare

Variabile	Valori	N=276	%
Vârsta	Mici (Young)	170	61,6
	Mari (Old)	106	38,4
Gen	Băieți	166	60,1
	Fete	110	39,9
Educația părinților	Fără studii	68	24,6
	Studii secundare	143	51,8
	Studii superioare	65	23,6

Aspectul cantitativ. Educatorii care au evaluat copiii sunt educatori–titulari care funcționează permanent în grădinițe. Ei au primit chestionarul pe care l-au completat cu informația cerută privind copiii din grupul experimental și copiii din grupul de control. Gradul de adaptare a fost evaluat după trei dimensiuni: a) academică – adaptarea la activitatea de învățare; b) emoțională – comportamentul care reflectă lumea emoțională a copilului; c) socială – interacțiunea copilului cu alți copii și adulții. Instrumentul cuprinde 18 categorii, evaluate pe o scară de cinci puncte, care reflectă cele trei dimensiuni, fiecare cuprinzând câte șase elemente, după cum urmează:

- percepție, interes, concentrare, ambiție, perseverență, încredere în sine;
- disciplină, aparență exterioară, onestitate, stabilitate emoțională, dispoziție, acceptarea de către profesor;
- agresivitate, abilități sociale, calități de lider, energie, activism, independență.

Fiecare dimensiune cuprinde și cerința de a descrie un model de comportament, care este caracteristic copilului.

Aspectul calitativ. La cercetarea calitativă au participat 20 de părinți cu copii născuți în ultimul trimestru al anului, școlarizați pe parcursul ultimilor doi ani. Părinții, selectați din numărul total de părinți, au manifestat cooperare și interes deosebit pentru participare la interviu. Întrebările la care am căutat răspuns în cercetare au fost următoarele:

- Influențează semnificativ vârsta de școlarizare a copilului asupra gradului de pregătire și adaptarea lui la școala primară?
- Există un decalaj de funcționare între copiii mai mari (născuți în primul trimestru al anului) și copiii mai mici (născuți în ultimul trimestru al anului) din aceeași clasă?
- Există diferențe în abilitățile de învățare a copiilor de aceeași vârstă dar de diferite sexe?
- Există diferențe în gradul de pregătire a copiilor pentru activitatea de învățare în școala primară conectate la educația și studiile părinților?

Ipotezele demersului diagnostic:

- Există diferențe statistice semnificative între vârsta copilului și gradul lui de dezvoltare emoțională, socială și abilitățile de învățare. Copiii mai mari vor arăta un nivel mai ridicat de dezvoltare decât copiii mai mici din aceeași clasă.

2. Există diferențe statistice semnificative între fete și băieți în dezvoltarea lor emoțională, socială și abilitățile de învățare.
3. Există diferențe statistice semnificative între fete și băieți în dezvoltarea lor emoțională, socială și abilitățile de învățare în cadrul grupelor de copii mici și de copii mari.
4. Există diferențe semnificative între gradul de dezvoltare emoțională, socială și abilitățile de învățare a copiilor în dependență de nivelul de educație a părinților.

3. Rezultate

3.1. Rezultatele cercetării cantitative

Ipoteza 1. Diferențele de vârstă

Am presupus că există diferențe statistice semnificative între copiii mari și copiii mici din aceeași clasă în ceea ce privește dezvoltarea emoțională, socială și abilitățile de învățare. Rezultatele obținute sunt prezentate în Tabelul 2.

Tabelul 2

Diferențele de vârstă în dezvoltarea emoțională, socială și abilitățile de învățare

Variabile	Vârsta				t (274)
	Copii mici (n=170)		Copii mari (n=106)		
	M	AS	M	AS	
Dezvoltarea emoțională	1,87	0,482	4,64	0,226	-55,30**
Dezvoltarea socială	2,55	0,654	4,66	0,275	-31,65**
Abilități de învățare	4,78	0,318	4,84	0,275	-1,500

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Datele prezentate demonstrează că există diferențe statistice semnificative între vârsta copiilor și dezvoltarea lor emoțională [$t(274) = -55,30$, $p < 0,01$ **], și anume: copiii mari ($M=4,64$, $SD=0,226$) sunt mai dezvoltați emoțional decât copiii mici ($M=1,87$, $SD=0,482$) din aceeași clasă. De asemenea, datele arată că există diferențe statistice semnificative între vârsta copiilor și dezvoltarea lor socială [$t(274) = -31,65$, $p < 0,01$ **], copiii mari ($M=4,66$, $SD=0,275$) socialmente sunt mai dezvoltați decât copiii mici ($M=2,55$, $S=0,654$) din aceeași clasă. Totodată, datele obținute arată diferențe nesemnificative între vârstă și abilitățile lor de învățare [$t(274) = -1,500$, n.s].

Ipoteza 2. Diferențele de gen

Am presupus că există diferențe statistice semnificative între fete și băieți în dezvoltarea lor emoțională, socială și abilitățile de învățare. Datele obținute sunt prezentate în Tabelul 3.

Tabelul 3

Diferențele de gen în dezvoltarea emoțională, socială și abilitățile de învățare

Variabile	Gen				t(274)
	Băieți (n=166)		Fete (n=110)		
	M	AS	M	AS	
Dezvoltarea emoțională	3,17	1,385	2,57	1,364	3,553**
Dezvoltarea socială	3,41	1,235	3,28	1,050	0,892
Abilități de învățare	4,75	0,325	4,88	0,248	-3,573**

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Rezultatele indică diferențe semnificative între băieți și fete în gradul lor de dezvoltare emoțională [$t(274) = 3,553$, $p < 0,01$ **]. Or, băieții ($M=3,17$, $SD=1,385$) sunt mai dezvoltați emoțional în comparație cu fetele ($M=2,57$, $SD=1,364$). De asemenea, datele arată diferențe semnificative în abilitățile de învățare [$t(274) = -3,573$, $p < 0,01$ **], fetele ($M=4,88$, $SD=0,248$) demonstrează abilități mai dezvoltate în comparație cu băieții ($M=4,75$, $SD=0,325$). În schimb, rezultatele atestă diferențe nesemnificative statistic în dezvoltarea lor socială [$t(274) = 0,892$, n.s].

Ipoteza 3. Diferențele de gen în cadrul grupelor copii mici – copii mari

Dat fiind interesul nostru pentru deosebirile dintre copiii născuți în primul trimestru al anului și copiii născuți în ultimul trimestru al anului, am realizat o analiză aprofundată a diferențelor de gen în interiorul acestor două grupe. Am presupus că există diferențe statistice semnificative între fete și băieți în dezvoltarea

lor emoțională, socială și abilitățile de învățare în grupa *copiilor mici*. Rezultatele obținute sunt reflectate în Tabelul 4.

Tabelul 4

Diferențele de gen în dezvoltarea emoțională, socială și abilitățile de învățare în grupa copiilor mici

Variabile	Gen				t(168)
	Băieți (n=96)		Fete (n=74)		
	M	AS	M	AS	
Dezvoltarea emoțională	2,06	0,553	1,63	0,197	6,273**
Dezvoltarea socială	2,53	0,843	2,57	0,253	-0,393
Abilități de învățare	4,74	0,338	4,84	0,281	-2,089*

*p<,05, **p<,01

Datele obținute constată diferențe semnificative de gen în gradul de dezvoltare emoțională [t (168) =6,273, p<,01**]. Or, băieții (M=2,06, SD=0,553) sunt mai dezvoltați emoțional în comparație cu fetele (M=1,63, SD=0,197). De asemenea, datele identifică diferențe semnificative în abilitățile de învățare [t (168) =-2,089, p<,05*], fetele (M=4,84, SD=0,281) demonstrează abilități mai dezvoltate în comparație cu băieții (M=4,74, SD=0,338). În schimb, rezultatele indică diferențe nesemnificative statistic în dezvoltarea lor socială [t (168) = -0,393, n.s].

În context, am presupus că există diferențe statistice semnificative între fete și băieți în dezvoltarea lor emoțională, socială și abilitățile de învățare în grupa *copiilor mari*. Rezultatele obținute sunt reflectate în Tabelul 5.

Tabelul 5

Diferențele de gen în dezvoltarea emoțională, socială și abilitățile de învățare în grupa copiilor mari

Variabile	Gen				t(104)
	Băieți (n=70)		Fete (n=36)		
	M	AS	M	AS	
Dezvoltarea emoțională	4,70	0,220	4,50	,169	4,886**
Dezvoltarea socială	4,62	0,325	4,75	,085	-2,372*
Abilități de învățare	4,77	0,306	4,97	,125	-3,730**

*p<,05, **p<,01

Datele obținute arată diferențe semnificative de gen în gradul de dezvoltare emoțională [t (104) =4,886, p<,01**]. Astfel, băieții (M=4,70, SD=0,220) sunt mai dezvoltați emoțional în comparație cu fetele (M=4,50, SD=0,169). De asemenea, datele identifică diferențe semnificative în dezvoltarea socială [t (104) =-2,372, p<,05*], băieții (M=4,62, SD=0,325) sunt socialmente mai dezvoltați decât fetele (M=4,75, SD=0,085). Mai mult decât atât, rezultatele indică diferențe semnificative și în dezvoltarea abilităților de învățare [t (104) =-3,730, p<,01**], fetele (M=4,97, SD=0,125) manifestă abilități de învățare mai dezvoltate decât băieții (M=4,77, SD=0,306).

Ipoteza 4. Relația nivel de adaptare - nivel de educație a părinților

La următoarea etapă am examinat ipoteza, conform căreia există diferențe între gradul de adaptare a copiilor în dependență de nivelul de educație a părinților. Rezultatele sunt prezentate în Tabelul 6.

Tabelul 6

Relația nivel de adaptare - nivel de educație a părinților

Variabile	Nivel de educație a părinților						F(2,273)
	Fără studii (n=68)		Studii medii (n=143)		Studii superioare (n=65)		
	M	AS	M	AS	M	AS	
Dezvoltarea emoțională	2,75	1,238	2,78	1,456	3,36	1,392	4,060*
Dezvoltarea socială	3,25	1,225	3,38	1,201	3,44	1,019	0,491
Abilități de învățare	4,80	0,306	4,83	0,307	4,75	0,287	1,333

*p<,05, **p<,01

Datele prezentate în Tabelul 6 indică diferențe semnificative între nivelul de educație a părinților și dezvoltarea emoțională a copiilor. Cu cât nivelul de educație a părinților este mai ridicat, cu atât gradul de dezvoltare emoțională a copiilor este mai înalt ($F(2, 273) = 4,060, p < 0,05^*$). Totodată, nu există diferențe semnificative între nivelul de educație a părinților – dezvoltarea lor socială și abilitățile de învățare ($F(2, 273) = 0,491, n.s.$), ($F(2, 273) = 1,333, n.s.$). Putem presupune că părinții cu un nivel ridicat de educație consideră dezvoltarea emoțională a copilului ca fiind decisivă în faza encipientă a școlarității, acordându-i o atenție sporită, în timp ce problemele cognitive și sociale sunt lăsate pentru faza ulterioară.

3.2. Rezultatele cercetării calitative

Interviul cu părinții s-a focusat pe analiza diferitelor aspecte ale adaptării școlare referitoare la: experiența părinților ai căror copii sunt născuți în ultimul trimestru al anului; importanța vârstei ca componentă a maturității școlare; acordarea unui an suplimentar de grădiniță copiilor mici; recomandările pentru părinții acestor copii.

Rezultatele obținute au scos în evidență unele constatări neașteptate și interesante. Aceste constatări demonstrează clar importanța vârstei în cadrul tranziției grădiniță-școala primară ca o etapă crucială în dezvoltarea și progresul anual al copilului. Luând în considerare elementele-cheie (psihologice, sociale, academice) ale întregului proces de pregătire a copilului așa cum este perceput de către părinți, putem afirma că tranziția are o semnificație considerabilă pentru dezvoltarea copilului și formarea personalității lui, vârsta fiind o componentă extrem de importantă a maturității școlare.

Mulți dintre părinții intervievați au descris experiența lor cu privire la încadrarea copiilor în școala primară ca fiind dificilă și frustrantă. Majoritatea părinților au indicat un șir de nevoi speciale legate de vârsta copiilor mici ca fiind ignorate.

Părinții au menționat că curricula este mai complicată decât în anii precedenți, copiii având nevoie de ghidare constantă în îndeplinirea sarcinilor de învățare. Vorbind despre acordarea unui an suplimentar de grădiniță, mai mulți părinți au considerat această sugestie ca fiind una din soluții. Părinții au evidențiat și diferențele individuale dintre copii și, drept rezultat, necesitatea elaborării unui curriculum flexibil, pe potrivă fiecărui copil.

Rezultatele obținute au scos în evidență și capacitatea scăzută a copilului mic de a manifesta responsabilitate academică și abilități de comunicare în noul său mediu care conține schimbări esențiale. Printre altele, părinții au remarcat interesul și preocuparea lor cu privire la toate modificările referitoare la cele două rețele instituționale: grădinițe și școli.

Discuții și concluzii

Cercetarea scoate în evidență rolul vârstei ca factor crucial pentru succesul școlar. În cazul copiilor mici, vârstă poate fi considerată motivul prezenței / absenței maturității cognitive, emoționale, sociale. Se subliniază că vârsta, ca factor major al adaptării școlare, nu diminuează rolul mediului, al interacțiunii sociale, al statutului familiei. Rezultatele obținute privind importanța vârstei accentuează doar presupunerea că maturitatea școlară este influențată de factorii biologici, psihologici, genetici. Aceste rezultate sunt susținute de un șir de cercetări internaționale privind importanța diagnozei copiilor înainte de începerea studiilor formale pentru a facilita această perioadă atât pentru copii, cât și pentru familiile lor [7, 10].

Analiza rezultatelor privind componentele adaptării școlare scoate în evidență importanța majoră a abilităților de învățare în raport cu celelalte. Datele obținute în cercetare consună cu multiple studii de talie internațională în care aspectului cognitiv i se atribuie un loc-cheie ce contribuie major în predicția succesului școlar [8]. Totodată, se menționează că există și alți factori care nu trebuie ignorați ca predictor ai succesului școlar, precum calitatea interacțiunilor sociale, statutul familial, calitatea mediului, care pot ameliora abilitățile cognitive și nivelul realizărilor academice – factori care reduc decalajul dintre grupele de vârstă în clasă [5]. Rezultatele obținute demonstrează că și abilitățile socioemoționale de care dispune copilul sunt importante pentru adaptarea lui la școala primară, acestea fiind necesare în relaționarea cu alți copii, colegi, adulți în școală și în clasă. În plus, ipoteza privind importanța adaptării sociale și emoționale, confirmată în cercetare, este susținută și de studiile anterioare în care se constată că pregătirea către școală, din punct de vedere social, presupune un complex de modele de comportament necesare pentru individ pentru a se adapta la mediul său social sau de modele de comportament potrivite pentru a face față cerințelor, schimbărilor și provocărilor induse de mediu. Un mod similar de adaptare este definit ca un rezultat al unui echilibru și armonie între copil și mediul său, în scopul de a asigura supraviețuirea individului în mediul fizic și social [8].

Totodată, cercetarea demonstrează rezultate destul de contradictorii privind dimensiunea de gen în raport cu ipotezele înaintate. Astfel, presupunerea că fetele ar demonstra un nivel de adaptare mai înalt decât băieții s-a confirmat doar parțial. Și rezultatele altor cercetători privind diferențele de gen în adaptarea școlară sunt destul de contradictorii [9].

Și statutul familiei (părinți cu studii superioare, medii sau fără studii) are o influență majoră asupra adaptării școlare, în special a celei emoționale. Rezultatele obținute pot fi interpretate în contextul studiilor altor autori care au constatat diferențe între populațiile investigate în dependență de statutul socioeconomic, originea etnică, veniturile părinților și mediul familial. Diferențele au fost identificate în aspectele sociale, academice, comportamentale și cognitive [13]. În aceste cazuri, este nevoie de suport și intervenții pentru a asigura succesul sau a reduce disparitatea între grupuri pe tot parcursul tranziției.

Or, rezultatele obținute demonstrează importanța abordării condițiilor psihopedagogice ale adaptării copiilor la școala primară ca un sistem coerent care cuprinde un șir de componente: vârsta admiterii la școală, gradul de pregătire către școală, calitatea familiei, aducând un aport considerabil la dezvoltarea problematicii privind tranziția grădiniță-școală.

Bibliografie:

1. BADARNI, Z. Maturity issues and school debut. In: *Studia Universitatis* (Moldova State University), 2013, no.9 (69), p.96-99. ISSN 1857-2103
2. BADARNI, Z. The psychopedagogical conditions for successful transition. In: *Studia Universitatis* (Moldova State University), 2014, no.9 (79), p.151-153. ISSN 1857-2013
3. BADARNI, Z., PLATON, C. Transition from kindergarten to school. In: *Studia Universitatis* (Moldova State University), 2013, no.5 (65), p.97-102. ISSN 1857-2103
4. CARDOSO-MARTINS, C., MESQUITA, T.C.L., & EHRI, L. Letter names and phonological awareness help children to learn letter-sounds relation. In: *Journal of Experimental Child Psychology*, 2011, vol.109, p.25-38.
5. CARLTON, M.P. & WINSLER, A. School readiness: The need for a paradigm shift. In: *School Psychology Review*, 1999, vol.28, no.3, p.338-352.
6. ELDER, T.E. & LUBOTSKY, D.H. Kindergarten Entrance Age and Children's Achievement. In: *The Journal of Human Resources* (University of Wisconsin System), 2008.
7. FABIAN, H. & DUNLOP, A.-L. *Outcomes of good practice in transition processes for children entering primary school*. UNESCO, Paper commissioned for the EFA Global Monitoring Report 2007, Strong Foundations: Early Childhood Care and Education, 2006.
8. FOWLER, M.G. & CROSS, A.W. Preschool risk factors as predictors of early school performance. In: *Developmental and Behavioral Pediatrics*, 1986, vol.7, p.237-241.
9. JANUS, M., LEFORT, J., CAMERON, R. & KOPECHANSKI, L. Starting kindergarten: Transition issues for children with special needs. In: *Canadian Journal of Education*, 2007, vol.30, no.3, p.628-648.
10. MARGETTS, K. Preparing children for school benefits and privileges. In: *Australian Journal of Early Childhood*, 2007, vol.32 (2), p.43-50.
11. PLATON, C., BADARNI, Z. Factorii adaptării școlare. În: *Conferința științifică „Integrare prin cercetare și inovare”*. Rezumate ale comunicărilor, Chișinău, 26-28 septembrie, 2013, p.122-125.
12. PLATON, C., BADARNI, Z. Rolul familiei în adaptarea școlară. În: *Studia Universitatis*, 2012, nr.9 (59), p.221-224. ISSN 1857-2103
13. ROCK, D.A. & STENNER, A.J. Assessment issues in the testing of children at school entry. In: *Future of Children*, 2005, vol.15(1), p.15-34.
14. ROUS, B., MYERS, C.T. & STRICKLIN, S.B. Strategies for Supporting Transitions of Young Children with Special Needs and Their Families. In: *Journal of Early Intervention*, 2007, vol.30, no.1, p.1-18.
15. SWEETLAND, J.D., & De SIMONE, P.A. Age of entry, sex, and academic achievement in elementary school children. In: *Psychology in the Schools*, 1987, vol.24(4), p.406-412.
16. TAGGART, B., SAMMONS, P., SMEES, R., SYLVA, K., MELHUISE, E. & SIRAJ-BLATCHFORD, L. Early identification of special educational needs and the definition of 'at risk': The Early Years Transiting and Special Education Needs (EYTSEN) project. In: *British Journal of Special Education*, 2006, vol.33(1), p.40-45.
17. VALESKI, T.N. & STIPEK, D.J. Young Children's Feelings About School. In: *Child Development*, 2001, vol.72, no.4, p.1198-1213.
18. WILDENGER, L.K., McINTYRE, LL., FIESE, B.H. & ECKERT, T.L. Children's Daily Routines During Kindergarten Transition. In: *Early Childhood Education Journal*, 2008, vol.36, no.1, p.69-74.

Prezentat la 07.10.2015